ئارثەر میللەر و تراژیدیای کۆمەڵایەتی

نووسینی: ئازاد حەمە شەریف

تراژیدیا چی یە؟

تراژیدیا شێوە درامایەکی (جیدی یە) کە پاڵەوانەکەی تێدا تووشی زۆرانبازی دێت و ئازارێکی مەزن دەچێژێ و لە ئاکام دا دەبەزێ و دەمرێت.

پێناسەی کلاسیکی تراژیدیا بەپێی روانینی ئەرستۆ لە کتێبەکەی (دەربارەی هونەری هۆنراوە)دا پاڵەوانێکی پایەبەرز تووشی گێژاوێک دەکات و چەرەنووسی بە خراپ دەگیرێت بە هۆی پنتێکی لاواز لە کەسایەتی پاڵەوانەکەدا (کە پێی دەگوترێ خەوشی تراژیدی)، دەنا پاڵەوانەکە لە هەموو روویەکەوە مرۆڤێکی زۆر چاك و خوو بەرزە. هەروا بە پێی بۆچوونی ئەرستۆ دەبێ تراژیدیا لەلای بینەر دوو جۆرە هەست لەیەك کات دا بوروژێنێ کە (بەزەیی و ترس)ن. ئەم هەستانەش دەبێ بە شێوەیەکی ئاوا بن کە ببنە هۆی پاککردنەوەی هەستی بینەران.(١)

لە تراژیدیای گریکی دا سێ بنەمای هەرە گرینگ هەن بۆ ئەوەی هەر شانۆگەرییەك ببێت بە تراژیدیا:

یەکەمیان ـ کەسێتی پاڵەوان:

هەروەك لەسەرەوە دەست نیشانمان کرد دەبێ پاڵەوان کەسێکی رەشۆکی و ئاسایی نەبێت، بەڵکو دەبێ، یا شا، یان بەگزادە، یان لە بنەماڵەیەکی دیار و بەناوبانگ بێت، دەنا ئەوە کاریگەری کارە تراژیدییەکە لەسەر بینەران بەتین نابێت، چونکە بینەران کە دەبینن ئەو پاڵەوانە مەزنە لەو ئاستە بەرزەی‌دا دەکەوێت، هەڵبەتە ئەوانیش هەست دەکەن کە لەو چارەنووسە بەدەر نین و لە گرینە هەمان شت بەسەر ئەوانیش بێت.

دووەمیان ـ رۆڵی چارەنووسە

مەبەست لەوەش ئەوەیە کە هێزێکی لە توانابەدەری مرۆڤ هەیە کە لەلایەن خواکانەوە ئاراستە دەکرێت و بەرەو ماڵ وێرانی بردنی پاڵەوانەکە هەر ئەو هێزەشە پنتێکی لاواز لە کەسێتی پاڵەوانەکە دەدۆزێتەوە.

سێیەمیان ـ وروژاندنی هەر دوو هەستی بەزەیی و ترس:

لە ئەنجامی کەسێتی پاڵەوان و رۆڵی چارەنووس ئەو دوو هەستە لەلای بینەران دروست دەبێت. با بزانین مەبەست لەو دوو هەستە چی یەو چۆن سەر هەڵ دەدەن؟ هەر کە بینەران دەبینن پاڵەوانی تراژیدی (کە زۆر لە خۆیان مەزنترە) لەو ئاستەوە دەکەوێتە خوارەوە، ئەوان هەست بە ترسێکی یەکجار گەورە دەکەن لەوەی کە رەنگە هەمان چارەنووسیش چاوەرێی ئەوان بێت، بۆیە ئەوان دەکشێنەوە ناخی خۆیان تا ناخی خۆیان بپشکنن و چەوتی هەڵەکانی خۆیان راست بکەنەوە.

بەڵام هەستی دووەم کە بەزەیی یە، لەو ئەنجامەوە پەیدا دەبێت کە بینەران هەست بەوە دەکەن کە ئەو پاڵەوانەی لەسەر شانۆ دەکەوێت، کەسێکە وەکو ئەوان لە گۆشت و خوێن و بگرە مرۆڤێکی ئەوەندە چاکیشە کە هەرگیز شایەنی ئەو چارەنووسە نی یە کە بەسەر دێت. هەر بۆیەش ئەوان لە ناخەوە هەست بە بەزەیی یەك، مرۆڤانە دەکەن بەرامبەر پاڵەوانە تراژیدی یەکە

جا کاتێك تەماشاکەران ئەو هەستانە دەردەبرن ئەوان لە بازنەی خودی خۆیانەوە دەردەچن و تێکەڵ بە هەستە مرۆڤا یەتی یە مەزنەکە دەبن و هەر لە ئەنجامی دەربرینی ئەو هەستانەشەوەیە پاکژ بوونەوە ـ catharsis ـ روو دەدات.

ئێستا با بزانین تراژیدیای کۆمەڵایەتی (ئارثەر میللەر) بەچی لە تراژیدیای گریکی جیاوازەو پاشتر دێینە سەر شیکردنەوەی شانۆیی (مردنی دیۆرەیەك) لە روانگەیەکی کۆمەڵایەتی یەوە لەژێر ناونیشانی (هەڵوەشانەوەی پەیوەندی کۆمەڵایەتی لە مردنی دیۆرەك)دا.

بە بەراوردکردنی ئەو تراژیدیا کۆمەڵایەتی یەی میللەر لەگەڵ تراژیدیای گریکی هەست بەم جیاوازییانەی خوارەوە دەکەین:

یەکەم: کەسێتی پاڵەوان.

پاڵەوانی ـ مردنی دیۆرەیەك ـ مرۆڤێکی چینی خوارەوەی کۆمەڵەو ئەو مەزنێتی و شکۆمەندی یەی کە لە تراژیدیای گریکی دەبینینەوە لەلای میللەردا نی یە، وە نەبێ میللەریش هەر لە خت و خۆرایی و بەبێ ئاگایی وای کردبێت: نەخێر، لەلای میللەر گرنگ نی یە پاڵەوانی تراژیدی سەرۆکی دەوڵەت بێت، یان کەسێکی لات، بەڵکو گرینگ ئەوەیە کە چری ئەو ئازارە تراژیدی یە چەندێك و چ جۆرێکە کە پاڵەوانەکە دەیچێژێت.

دووەم: زۆرانبازیی چینایەتی.

ئەگەر لە تراژیدیای یۆنانی یەوە تراژیدیاکە لە ئاسمانەوە هاتبێتە خوارەوە، یان با بڵێین خواوەندەکان چارەنووسی پاڵەوان دەست نیشان بکەن، ئەوا لە (مردنی دیۆرەیەك)ی میللەردا ئەو چارەنووسەو ئەو کۆستە گەورەیەی بەسەر پاڵەوانەکە دێت لە ئەنجامی چەوساندنەوەی (ویلی لۆمان) لەلایەن هاوارد واگنەری خاوەن کۆمپانیا دێت کە نوێنەری رژێمی سەرمایەداری یە.

سێیەم: وروژاندنی هەستی بەزەیی و رق.

لە تراژیدیای گریکی دا بینەران لە ئەنجامی ئەو کۆستەی لە پاڵەوانەکە

دەکەوێت و لە ئەنجامی ڕۆڵی چارەنووس (Fate) کە خواوەندەکان دەی‌گێڕن، دوو سۆزی ترس و بەزەیی دەبنــە هۆی پاکـژ بـوونـەوە، کەچی لەلای ئارثـەر میللەر وانی‌یە. چونکە لەلای میللەر ئەو هەستە مەندە (static) دروست نابێ کە لە کۆتــایی تراژیـدیـای گریکی دروست دەبێت، بەڵکـو هەستێکی بزۆك (kinetic) پەیدا دەبێت کە بریتی‌یە لە هەستی بەزەیی و ڕق؛ بەزەیی‌هاتنەوە بە خێزانی (ویلی لۆمان)و هەپروون بە هەپروون کردنی خێزانەکەی کە نمونەی خێزانی مرۆڤی چەوساوەیە لە کۆمەڵگای سەرمایەداری‌دا.

لەو شانـۆیی‌یـەی میللەردا بە تەنیـا پەنجـە ناخـرێتـەسـەر ئەوەی کە پێوستە سروشت و ڕەفتاری خۆمان بگۆڕین (وەك لە تراژیدیای یۆنانی‌دا ئەو مەسەلە ڕەوشتی‌یە دەردەخرێت و ئەگەر وا نەکەیت خواوەندەکان بەربەڵات دەکەن) لە شانـۆیی میللەردا پەنجـە خراوەتـە سەر شتێکی گرنگتـرکـە دروست کردنی هۆشیاری‌یە لەلای جەماوەر، ئەویش ڕەخنەگرتن لەو ڕژێمەو باوەڕنەکردن بە بەها مرۆڤ ڕەتێنەکانی‌و پێوستی گۆڕینی ئەو چەشنە ڕژێمە بە ڕژێمێکی لە بارترو مرۆڤانەتر.

(٢)

هەڵوەشانەوەی پەیوەندی کۆمەڵایەتی لە (مردنی دیوەرەیەك)دا:

مردنی دیوەرەیەك (١٩٤٩) بە ئاووهەوای زۆرانبازی دەست پێ‌دەکات ئەو زۆرانبـازی‌یـەش لەنێـوان خانـووە گچکـە پەرپـووتـەکەی ویلی لۆمانە لەگەڵ بوورجی نووك تیژی ئەو ساختمانانەی کە چواردەوریان گرتووە. ئەم دیمەنە دۆخێکی پڕ ڕق و دوژمنکـاری دەردەبـڕی، چونکـە ئەو ساختمـانە زەبەلاحانە هێمای ئەو هێزە کۆمەڵایەتی‌یانەن کە هەڕەشە لە ژیان و مانی خێزانی ویلی دەکەن و پاڵیان پێوە دەنێن بۆ ناو گێژاوی کێشەکان:

خانووی دیوەرەکە، کە هەر چواردەوری بە خانووی بوورجینی سوچدار دراوە، دیــارە. تەنهـا ڕەنگی شینی ئاسمـانی بەسـەر خانـووەکـەو پێشـەوەی شانـۆکـەدا پەخش دەبێتـەوە. کەچـی ڕەنگێکی نارنجی گەشی توورە لە دەوروبەری خانووەکە بەدی دەکرێت. هەرکە سەر شانۆکە نەختێك ڕۆشنتر دەبێتـەوە، ترۆپکی ئاپـارتمـانـەکـانی دەورویـەری خانـووە بچکۆلە دارزاوەکە دەردەکەوێ. (پەردەی یەکەم، ل١٠)[2]

ئەم چەشنـە چوارچێـوە درامی‌یـە دەوری سێبـەر هاویشتنـەسـەر دەبینێت، چونکی پێش وەختی بە بینـەران ڕادەگـەیـەنێت کە خەون و ئاواتی خێـزانی لۆمـان؛ ئەو خەونـانـەی لە ئەنجـامی تێ‌گـەیشتنێکی ناتـەواوی واقیعـەکـەیان هەڵ دەقوڵێ، ئەو خەونانەی کە بەرهەمی کۆمەڵگەکەیانەو ڕژێمی وڵاتەکەیان پڕۆپـاگـەنـدەی بۆ دەکـات تا ڕێ بە هەژاران بزربکـات ـ تا ئەو کاتـەی خەونـەکـانیـان لەنـاو ماڵی خۆیـانن بێ‌کەم و کوڕی‌و تەواون، چونکە دونیای دەرەوە دونیـایـەکی دوژمنکـارانـەو دڵ ڕەقـە. هەر بۆیـەش، هەر لەسەرەتاوە، بینەران هەست بەوە دەکەن کە چارەنووسی ئەو خانووە نووسراوە بڕوخێ‌و ئەو خێزانەش هەپروون بە هەپروون دەبێت.

هەر لە ئەنجامی ئەو کێشەیەشە کە هەموو کێشەکانی دی ناو خێزانی لۆمان سەر هەڵ دەدات. هەر بۆیـەش، خەون و خۆهـەڵکێشـان و درۆ بزێتین لە پڕکـردنـەوەیـەکی زۆر ئاسـایی بۆ ئەو شتـانـەی کە نیـانەو ناشتوانن بە دەستی بهێنن. وێـرای ئەوەش، وەکـو مرۆڤی بەزیـو، ئەوان هەوڵ دەدەن بەسـەر بێ‌ئارامی‌و نائومێدیان زاڵ ببن بەدزی‌و مێ‌بازی‌و زەبرو زۆری.

ویلی لۆمـان ـ ی پاڵـەوانی سەرەکی (مـردنی دیـوەرەیـەك)، مرۆڤێکی پەککـەوتـەیـە، بەهـۆی بەزین و بێ‌مـانایی ژیانی‌یەوە پەشۆکاوە. پاش پتر لە (٣٤) ساڵی گەشت و دیوەرەیی، ئەوەی بۆ ڕوون دەبێتەوە بەزیوەو ژیانیشی بێ‌هـوودەیـە. ئەو بێ‌هـوودەیـەش داویشتـرێتە ناو ژیانی ویلی پاشی ئەوەی هەموو هێزو توانایەکی لێ‌چك دەکرێت، بە دڵ ڕەقی ڕەفتاری لەگەڵ دەکرێ‌و سەرۆکەکەی فڕێ دەداو بەلای دەنێت ـ هەر کە هاوارد واگنەر مووچەکەی لێ دەبـڕێت و تەنیـا کرێ‌بـارەکـەی دەداتێ. گیـروگـرفتی ئیش شان بەشـانی گیروگرفتی خێزان بەردەوام لە مێشکی ویلی‌دا دەخولێتەوە، هەر چەندەش ئەو گیروگرفتەش یەکەمەکەیان دەیوروژێنێ، تا لە ئەنجام دا تووشی دەمارگرژی‌و نامـۆیی‌و شیـزۆفـرینیـای دەکـات. کاتێـك خەیـاڵی سەرکەوتن و هەبوونی لە کەللەی ویلی دەدات لەو کۆمەڵگا پڕ پێش برکێ‌یەدا، ئەو دەبینێ کە بەزیوو بێ‌بایەخ و تەنیایە. ئەو گێژەنە پاڵ بە ویلی‌یەوە دەنێت درۆ بکات دەربارەی ئیشەکەی‌و خەونی پێوەبینێ. بە هەرحاڵ، ساتی واش هەیە کە ئەو ڕاستی‌و دروستی خەونـەکـانی دەخـاتـە بەر ئەزموون، لەئەنجام دا بەدەر دەکەوێت کە ئەوانە بێ‌سوودن. بەڵام هەمیشە دوای ئەو ساتانە ساتی پڕ هوڕینەو گێژاوەی بەدوادا دێت.

گەڕان و سوڕانی ویلی بەدوای هێــزو دەسـەڵات دا بریتی‌یـە لە گەڕان بە دوای پەنـایـەك کە لەم لاوازی‌و بێ‌بـایـەخی‌یـەی بیپـارێـزێت. چونکە ویلی تووشی نەخـۆشی مێشـك هاتـووە، پێـوستی‌یەکی توندوتیژ لەوەدا دەبینێت کە کار لە خەڵکی دی بکات ـ بەوەی لەبەر دڵان بێ‌و ڕێزی بگیرێت. جا ناوە ناوە کەڵکەڵەی وا دەکەوێتە مێشکی‌یەوە کە کار لە خەڵکی‌دی بکات بە قسە فشـۆڵ و پڕ نووکتـەکـانـی. وێـرای ئەوە، ئەو دڵـی خۆی بە دروشـمـە بازرگانی‌یەکان دەداتەوە وەك: «ئەگەر هات و بەشتی مەزن دەستان پێ‌کرد سەرەنجـام بە مەزنی کۆتـایی دێ.» «کـەسـایەتی هەمیشە ڕۆژگار دەباتەوە.» [پەردەی یەکەم، ل. ٧٦]یان سەپاندنی هەڵوێـستی کۆن وەکو «پیاوێك داوای یازدە هەزار دۆلار بکات ناڵێ نەی..!» [پەردەی یەکەم، ل/٧٦] یان وەکو «بەسەر دونیا زاڵ بن و بەسەر پەیژەکانی‌دا سەرکەون..! هەردووکتان پێکەوە دەتـوانن بەسـەر هەمـوو پەیژەکانی دونیای شارستانی‌دا سەرکەون.» [پەردەی یەکەم، ل/٧٥]. هەر چۆنێك بێ، ئەو ڕژێمە پڕوپاگەندەی بیرۆکەی لەوە ترسنـاکتـریش دەکـات، تا بێ گونـاهـان بخـاتـەتـەڵـەوە بەهـۆی خولقاندنی وێنـەیـەکی بۆش و درۆزن.[3] لـەنێـوان ئەو بیـرۆکـانـەو، مرۆڤ دەتوانێت بە ڕاشکاوی پەنجە بۆ بەڵێنی سەرکەوتن لە دنیای کاروبارو خێرو بێر زۆری‌و بە ئامانج گەیشتن ڕابکێشێت، کە ئەمانەش بـە نـاوی خەونی ئەمریکـی‌یەوە ناسـراون.[4] ئەو خەونــە بەڵـێــنی ئەوە دەدات «کــە ئەگــەر تۆ بە چاکـی

ێشت کرد، پارەی خۆت پاشەکەوت کرد، هەوڵ و کۆششت کرد، کەپووی خۆت بە پاکی ڕاگرت، سەرەنجام هەبووە دەبیت.»[٥] ویلی لۆمان، لەسەر ئەم خەونە، هەموو ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ ئەوەی ئەم بەڵێنە بەدەست بهێنێ، لەگەڵ ئەوەش دا خۆیو کورەکانی بە بەزیوی دەبینرێن. بەدڵنیایی ئەم ڕاستی‌یە جاری کەوتنی یەگجارەکی ئەو خەونە دەدات.

ویلی لۆمانی یەك لابین هەمیشە لە ئاوزینگ دایە چونکە هەست بەوە دەکات کە لە شوێنێکی ساختەدا دەژیت، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەو، توانا بڕیەی نی‌یە تا دۆخی خۆی بە ماقوڵی دەربڕێت، ترسی بەزین بەردەوام سەری لەدوای ناوە. نەبوونی توانای تێگەیشتن لە نهێنی سەرکەوتن، ئەو هەمیشە خۆی لە باوەشی شپرزەیی‌و پەشۆکان دا دەدۆزێتەوە. ئا بەم چەشنە، ئەم حاڵەتە مێشکی خاو دەکاتەوەو پترو پتریش پاڵی پێوە دەنێت بکەوێتە ناو ئەریای چالاکی پێشبڕکی‌کاری. هەروا هەرکە ئەو حسێبی زیان و قازانجی خۆی لەو مەیدانەدا دەکات، هەردەم وەکو دۆڕاوێکی نائومێد خۆی دەبینێتەوە. جا هەر لە دژی ئەو هەست بەبێ‌هێزی کردنەیەتی، خەونەکانی ئەخولقێن و دەرسکێن بۆ پڕکردنەوەی ئەو شتانەی ئەو دەستی پێیان ناگات. هەر لەبەر ئەوەشە؛ لەو ساتانەی کە هەست بەو نیگەرانی‌یە دەکات؛ مێشکی دەکەوێتە دەرهاویشتنی سێ ئایدیاڵ (مثل علیا) باوکی‌و (بین)ی کاکی‌و دێڤ سینگلمان، کە ئەو سێ‌یە لەلای ویلی وەکو کۆتەڵی سەرکەوتن دەوەستن و دڵی ویلی دەدەنەوە لە ڕووی هەست بە بەزین کردن.

ئەو مفارەقەیەی لێرە بەرچاو دەکەوێت ئەوەیە کە ئەو ئایدیالانەی مێشکی ویلی ـ یان خەوانــدووە سەر بە کاتی ڕابــردوون، یا لەمەڕ کاتێکی وان کە گەڕانەوەی بۆ نی‌یە، ئەو کاتەی هێشتا ماوەی سەرکەوتن بۆ کەسێکی وەك ئەو مبوو. کەچی ئێستا کە بارودۆخ گۆڕاوە لە ڕابردوویەکی کشتوکاڵی‌یەوە، یا بیچە بازرگانی‌یەوە بۆ سەردەمێکی وا کە ئامێرکاری‌و ماکینەنان هەموو ڕووکارەکانی ژیانی گرتۆتەوەو چەوساندنەوە گەیشتۆتە چڵەپۆپە، قوشمەجورجانێی ویلی بۆ سەرکەوتن دەبێتە شتێکی کیخۆتانە.

لە «پیشەکی» کۆمەڵە شانۆگەریەکانی‌دا، میللەر پەنجەی بۆ ئەو ڕاستی‌یە ڕاکیشاوە کە مێشکی ویلی بریتی‌یە لە «کۆمەڵێك شتی دژ بەیەکتری.»[١٠] یەکەم دژ لەمانە لەنێوان سەربەستی چێژ وەرگرتن لە کامی دیمەنی دەشتەکی‌و ژیانی پڕ پێش برکێی شارەکانە، دووەمیان لەنێوان ئەو ڕێگایەیە کە کوڕەکانی فێر دەکات چۆن ڕەفتار بکەن؛ ڕاستگۆو ئیشکەرو جەرگ سۆز بن، لە کاتێك دا هەر تاوێك باشتر خۆی بەر پەرچی خۆی دەداتەوە بەوەی هانیان دەدات دزی لە خەڵکی بکەن، سێ‌یەمیان لەنێوان ئەوەیە.چی بە کوڕەکانی دەڵێ‌و چۆن خۆی ڕەفتار دەکات، چوارەمیشیان لەنێوان ئەو ئایدیالانەیە کە ئەو پڕبەدڵ بڕوای پێیان هەیە. بەدڵنیایی مێشکی ویلی بەرهەمی ئەو کۆمەڵگەیەیە کە ئەو تیایدا گەورە بووە. کەواتە، ئەو هەموو دژایەتیانە لە کۆمەڵگای ئەمریکی‌دا هەن. کارن هۆرنی، دەروناسێکی ئەمریکی‌یە، ئەو دژایەتیانە لە سێ جۆری سەرەکی‌دا کۆ

دەکاتەوە: لەنێوان سەرکەوتن لەسەریکەوەو خۆشەویستی برایانە لە سەرێکی ترەوە، لەنێوان وروژاندن و هاندان بۆ دەردەست کردنی پێویستی‌یەکانی مرۆڤ و ڕێ‌لێ‌گرتنی تەواوەتی؛ هەروەها لەنێوان سەربەستی‌یەکی درۆیاوی تاکەکەس و پەل بەست کردنی لەڕاستی‌دا.[٨] بۆ ئەوەی کاریگەری ئەو دژایەتیانە لەسەر مێشکی ویلی دیار بکەین، لێکۆڵینەوەیەکی ئایدیاڵەکانی ویلی ئەوە بەڕوونی ئاشکرا دەکەن. ویلی بە باوکی خۆیەوە دڵبەندە، ئەو پیاوەی کە شمشاڵ دروستکەرێکی گەڕۆك بوو و عەشقێکی مەزنی جەربەزەیی‌و سەوداسەری لە کەللەی‌دا بوو، کە ویلی خۆشی ئاواتیان بۆ دەخوازێت:

بێن: باوکمان پیاوێکی مەزن و بەجەرگ و کۆڵنەدەر بوو. لە (بۆستن)ەوە دەستی پێ‌دەکردو هەموو خێزانەکەی لەنێو عەرەبانەیەك دەپەستاو پاشان سەرتاپای وڵات دەگەڕا: بەنێو (ئۆهایۆ)و (ئندیا)و (مەشیگان)و (ئیلانۆی)و هەموو ناوچەکانی‌تری ڕۆژئاوای‌دا دەبردین. لە هەموو گوندو شارێك دەوەستاو ئەو شمشاڵانەی دەفرۆشت کە لە ڕێگا دروستی دەکردن. باوکم داهێنەرێکی کارامە بوو. بەهۆی تاقەئامێرێکەوە لە هەفتەیەك دا زیاتری لەوە بەدەست دەهێنا کە پیاوێکی وەك تۆ بەدرێژایی ژیانی بە دەست دەهێنێ.

ویلی: ئا منیش هەر بەو شێوەیە پەروەردەیان دەکەم، بێن.. **مناڵەکانم** لای هەموو کەس خۆشەویست و لەبەردڵانن.

[پەردەی یەکەم ـ لاپەڕە /٥٦]

به وشەیەك، باوکی ویلی ئایدیالی سەدەی **نۆزدەمە کە بایەخ بە ڕۆحی** جەربەزەیی دەدات، ئەو ڕۆحەی کە لەگەڵ **هاتنی تەکنۆلۆژیا ئاوابوو.**

دووەم ئایدیالی ویلی، **دێڤ سینگلمانە، کە پیرە دێوەرەیەکی (٨٤)** ساڵی‌یە. ئەو پیاوە سەرکەوتن بە هۆی مەزنی کەسێتی‌یەوەی لەگەڵ ڕۆحە چاکە دۆست پەروەرانەکەی بە دەست دێنێ. ئا بەم چەشنە، **سینگلمان** توانی ببێتە کەسێکی ئەفسانەیی مەزن بە هۆی پەیوەندی کۆمەڵایەتی‌و ناسینی خەڵکی کە ئەو دووە لەناو بیردۆزەکانی دێل کارنیجی‌دا [٩] بەرجەستەکراوە.

ویلی: ... لەسەر ڕۆیشتن بووم کە (دێڤ سینگلمان)ی دێوەرەم لە (پاکەرهاوس)دا دی. ناوبانگی ئەو پیاوە، لە تەمەنی هەشتاو چوار ساڵی‌دا لە سی‌ویەك ناوچەدا دەنگی دابۆوە. قەت ئەوە لەبیر ناکەم کە پیرە (دێڤ) دەچووە ژوورەکەی‌و کەوشە قەدیفەکانی لەپێ‌دەکرد. (تەلەفۆنەکەی) هەڵ دەگرت و قسەی لەگەڵ کڕیاران دا دەکرد. پیرە (دێڤ)، لە تەمەنی هەشتاوچوار ساڵی‌دا، بەبێ ئەوەی ژوورەکەی خۆی بەجێ‌بهێڵێ، بژیوی خۆی بەدەست دەهێنا. هەر کە ئەو پیاوەم بینی وام هەست کرد کە دێوەرەیی مەزنترین پیشەیە مرۆڤ بتوانێ وەدەستی بهێنێ. چونکە چ شتێك لەوە شادبەختترە مرۆڤ لە تەمەنی هەشتاوچوار ساڵی‌دا بچێتە بیست سی شاری جیاوازو تەنها تەلەفۆن هەڵ گرێ‌و هێشتاش هەر لەلای خەڵکی خۆشەویست بێ‌و وردو درشت یارمەتی بدەن؟ خۆ ئەوەش دەزانی کاتێ ویستی لە شاری پڕ دووکەڵی ـ نیویۆرك و نیوهاڤن و هارتفورد ـ ەوە بچێتە ـ بۆستن ـ مرد..

بەرێکەوت مردنەکەشی دیوەزانەبوو، چونکە هێشتا کەوشە قەدیفەکانی لەپێدا بوو. کاتێ مرد سەدان کڕیارو فرۆشیار لەسەر تەرمەکەی ئامادە بوون. بگرە تەنانەت چەند مانگێکیش پاش ئەم کارەساتە دڵتەزێنە هەموویان دڵتەنگ و خەفەتبار بوون. . .

[پەردەی دووەم ـ ل ٩٣ ـ ٩٤]

دوا ئایدیاڵی ویلی ـ بێن ـ ی برایەتی کە بەرزمنی خۆیەتی (الانا العلیا) ـ کە ڕۆحی پێشڕەوایەتی ئایدیالی ئەمریکی دەنوێنێ. ئەو گەشتێکی بەرەو ئالاسکا کردبوو، بەڵام چونکە هەنگی ڕوانینێکی هەڵەی بۆ جوگرافیا هەبوو، پاش چەند ڕۆژێك ئەوەی بۆ ڕوون بۆوە کە بەرەو ڕۆژئاوا دەچێت، تا بەو چەشنە خۆی لەناو جەنگەڵەکانی ئەفریقیا دەدۆزێتەوە. ئەگەر بە زمانی هێما بدوێین، ئەو گەشتــە بریتی بوو لە دۆزینــەوەی واقیعی ئەمــریکــا لەلایــەن (بێن)ەوە. . چونکــە ئەو، بە هۆی ئەزمــوونــەکــانی‌یەوە، لەوە گەیشت کە ئەو وڵاتــەی ئەو تیــایدا دەژیــت وڵاتی خەون و ئاوات نی‌یــە، بەڵکــو وڵاتی «زۆرانبازی‌یە لەپێناوی مانەوەدا. » ئەو چووە ناو «جەنگەڵ» و لەوە گەیشت کە سەرکەوتن لە وڵاتە جەنگەڵستانەکەی‌دا تەنیا لەسەر هێزو تاکپەرستی‌و فروفێل دەوەســتــێــت. جا ویــلی داوای ڕێ نیــشــان دان دەکــات لەو «مــرۆڤــە سەرکەوتووەی» کە چۆن کورەکانی لەسەر هەمان ڕێ پەروەردە بکات. ئینجا بێن وانەیەکی گرینگ دەداتە بیف:

بێــن: (بــە هێــواشــی شەپ لە ئەژنــۆی بیــف دەدات) کاتێ لەگــەڵ **بێگانەیەك دا زۆرانێ دەکەیت، هەرگیز دادوەر مەبە. دەنا بەم شێوەیە هەرگیز لە جەنگەڵ دەرباز نابی. . .**

[پەردەی یەکەم ـ لاپەڕە (٥٧)]

ئەو سێ ئایدیاڵە دژ بەیەکە لەلای ویلی خەونی سەرکەوتن و بە ئامانج‌ گەیشتن پێــك دێنن کە دەتــوانــرێت ناوی (خــەونی ئەمــریکی) لێ بنرێ. لە ئەنجام دا، بەزینی ویلی وەکو دیوەزەیەك لە ئەنجامی دارمانی ئەو خەونانەوە دێت لەسەردەمێکی پڕ گۆڕانکاری‌دا. [١٠]

سەرەنجام بەبیرهاتنەوەی ڕابردوو و ئێستا لەلای ویلی دەبێتە چاوگی خەم و ئازار، چونکــە لە ڕابــردوودا هەمــوو شتێــك خۆشی بــەخش بوو ـ خێــزانی بەختــەوەرو (ئــادۆنیس) ئاســای هەبــوو و پارەیــەکی چاکیشی لە ئیشــەکــەی پێ‌دەبرا. هەر لەبەر ئەمەشە ناو لە ڕابردوو دەنێت «کاتەمەزنەکان» (پەردەی دووەم ـ ل ١٤٧). کەچی ئێستاکە هەموو شتێك گۆڕاوە ـ باری ئابووری‌و ڕەوشتی خێزانەکەی لە ئاوابوون دایە. ئەو خۆی بە لاوازی‌و پەل و پۆشکاوی دەبینێتــەوە لە بەرامبــەر ئەو هێــزانــەی ژیــانی بەربــۆە دەبن، وێــڕای ئەوەش، کورەکــانیشی وەکــو خۆی بەزیــون. یەکێکیان «خوێڕیەکی بێ‌کەڵك و هیچ و پووچە» [ل ـ ٦٦]و ئەوی‌تریان «هەروەك منداڵ وایە. » [ل ـ ٢٦]

گۆڕانێکی دی کە لە کاتی ئێستادا ڕوودەدات ئەوەیە کە پەیوەندی‌یەکان تێك شکاون بە هۆی ڕۆحی ماددەپەرستانەی خەڵك و ناچار مرۆڤ خۆی وەك بێگــانــەیــەك لەنــاو کۆمــەڵگــای‌دا دەبینێتەوە. هاوڕێ چی دی ناناسن و ئیشە چاکــەکــانت هەڵ ناســەنگێنن، کەچی بەدوای دۆزینەوەی خراپەدا دەگەڕێن. لەو قسەیەی دادێ. . میللەر تێ‌بینی‌یەکی چاکی ئەو گرفتە دەکات:

بە قســەیــەك دەڵێم ئەو ڕۆحە نەمــاوە. لە گوێنــە هەردوو جەنگی جیهانی لەگەڵ دڕندایەتی بێ‌ئەندازەدا، ئەوەی لەسەر زەوی سڕی بێتەوە؛ لە گوێنیشە پرۆســەی تەکنــۆلــۆژیــا ئەوەی لە ڕۆحی مرۆڤ دا چلك کردبێت؛ بەڵام ئەوەی دیــارە ئەو ڕۆحــە نەمــاوە. زۆر مرۆڤ بە دەگمــەن بەیــەکتری بەستراونەتەوە، جگــەلــەوەی کە کڕیــارو فرۆشــیــار، یان کرێــکــارو خاوەن کار، یان دارا لەگەڵ نەبوون و بەپێچەوانەشەوە ـ بەکورتی، وەکو ئیشکەرێکن کە بە شێوەیەك بەکاردەهێنرێن، نەك وەکو مرۆڤێکی وا کە لە بنەڕەت دا بایەخی هەبێ. [١١]

ئەو دیاردەیەی نامۆبوونی مرۆڤ [١٢] و دابرانی لە هاوڕێی مرۆڤی خۆی‌و تێك شکانی پەیوەندی‌یە کۆمەڵایەتی‌یەکان بەشێکی تەواوکەری ئەو شانۆیی‌یە پێك دەهێنن، چونکە میللەر بناغەی شانۆیی‌یەکەی لەسەر ئەو وێنانە هەڵ ناوە:

وێنەی پیرو کەنەفتەبووك و نەمانی زۆربەی هاوڕێکانت و دانیشتنی بێگانە لەســەر تەختی دەســەڵاتــداری، کە نەدەتنــاسێ‌و نە سەرکــەوتن و نە بەهــای ڕاستەقینەت دەزانێ. . . وێنەی خۆنەناس کردنی خەڵك لەیەکتری کە تەنها یەکــتــری هەڵ دەســەنگێنن. . . هەروا هەمیشــە لەمیــانی وێنــەی مرۆڤێکی تایبەتی‌یەوە لە دونیای پڕ لە بێگانەدا، دونیایەك دەبینین کە نە ماڵەو نەمەیدانی جەنگــە بە ئاشکــرایی، بەڵام تەنیــا کۆمــەڵێــك ئەستێرەی ئاواتی مەزنــە لەسەرووی ترسی بەربوونەوەدایە. [١٣]

ئەوەی ڕاستی بێت، هەر لە دژی ئەو بارەی نەبوونی تێ‌گەیشتنی مرۆڤانەو گوێ‌بــەیــەك نەدانــە کە ویــلــی بەرووی هاواردا هاوار دەکــات کە چەوساندوویەتیەوەو ئینجا فرێی داوەتە لایەك:

ویلی: ئەوسا لە ڕابردوودا کەسایەتی دەوری دەگێڕا، کەسایەتی. پیشەی دیوەرەییش ڕێزو هاوڕێ‌یەتی‌و چاوو ڕووخۆشی تێدابوو. بەڵام ئەمڕۆکە هەموو ئەوانە لەناوچوون، ئەوتان! هیچ هەلێك نەماوە بۆ ڕەخساندنی هاوڕێ‌یەتی‌و کەسایەتی. خۆ دەزانی چ دەڵێم؟ ئەمڕۆ تەنانەت هەر کەس ناشم ناسێتەوە.

[پەردەی دووەم، ل٩٤]

گۆڕانێکی دیکەی گرنگ کە ئێستا ڕووی‌داوە ئەوەیە کە هیچ گوێ بە باری تەنــدروستــی‌و سایکــۆلــۆژی مرۆڤ نادرێت، چونکــە هەمــوو ئەوەی کە سەرمــایــەدارەکــان گوێی پێ‌دەدەن بریتی‌یــە لە کەڵــەکەکردنی سەرمایە ـ نەك ئازارو پێویستی‌یەکانی مرۆڤ. [١٤] هەموو بستە زەوی‌یەك لەو شوێنەی ویلی دەژیت داگیرکراوە: «کەرپووچ لەسەر پەنجەرەو پەنجەرە لەسەر کەرپووچ. » [ل ١٨] جا هەر لەوێ، تەنــانــەت دیمــەنــە سروشتی‌یــەکــانیش کاول کران لەپێناوی سەرکەوتنی ماددی‌دا:

ویلی: شەقــامــەکــان بە ئۆتۆمبێــل ئاخنــراون و تەنــانــەت تۆزقاڵێك هەوای خاوێــن لەو دەوروبــەرە نی‌یــە. لەوەو پاش چێتــر گژوگیــا ناڕوێ. هەروا

نلشتوانی گێزەر لە باغچە بچێنن. پێویست وابوو یاسایەك دژ بە ئاپارتمان دروست کردن هەبووایە.

[پەردەی یەکەم ـ ل١٨]

ئەو دۆخ و بارەی کۆمەڵگاکەی هەمیشە کابوسێکەو مێشکە شەپلە دارەکەی ئازار دەدات. رۆناڵد هێمان وا دەنووسێ: «هەر لەسەرەتاوە ترسانی ویلی نە جێگاکانی ئێستا دەگەڕێتەوە بۆ هۆکانی ماکینانـدن و بەشاریکردن (تحضر)، شێتی ویلی ـ یش دەگەڕێتەوە بۆ حەزرەت خوازتن بە گەڕانەوە بۆ سەردەمە چاکترەکانی ڕابردوو.»[15]

ویلی پتریێ لەسەر رەخنەگرتن لەو بارە نامرۆڤانەی کۆمەڵگاکەی دادەگرێت:

ویلی: زۆربوونی خەڵك ئەم وڵاتە وێران دەکات..! ژمارەی دانشتووان نە ڕادە دەرچووە. کێبرکێ خەڵکی شێت دەکات! بۆن بوگەنی نێو ئەپارتمانەکان مرۆڤ ور دەکات.

[پەردەی یەکەم ـ ل١٩]

وێنە هەرە زاڵەکانی ناو (مردنی دێوەرەیەك) وێنەی (دارستان) یان (جەنگەڵ)ە کە زۆر جار لەلای بین و ویلی بەکارهێنراوە. ئەو وێنەیە بەکارهێنراوە بۆ دەربڕینی یاسای جەنگەڵ کە «ململانێ لەپێناوی مانەوە»دایە. لەنێوان ئەو شێوە جیاوازانەی کە ئەو وێنەیە خۆی تێدا دەنوێنێ بریتییە لەو زۆرانبازییەی لەنێوان کۆشکە هەوربڕەکان و ماڵی ویلی دایە. (پەردەی یەکەم، ل١٠) ئەوەی ویلی لێی تێ ناگات بریتییە لە ڕووکار (مظهر)و ڕاستی. هەر بۆیەش ئەو باوەڕ بەو بیرۆکانە دەکات کە ڕژێم پرۆپاگەندەی بۆ کردووە بۆ لە خشتەبردنی هەژاران. بەڵام ویلی «بەتەواوی لە ڕاست ئەمە بەئاگای نییە»[16] و مێشکی هەر بە ڕابردووی مەزنەوە خەریکەو ڕووکاری ئەو بەهایانەی ئەوهەڵیانی گرتووە مێشکیان سڕکردووە. ئەمەش سەبارەت بەو مزە لەنکاوییە کە درا بۆ چاککردنی تەکنیکەکانی بەرهەم هێنان و ئەو جیاوازییە دیارەی هەیەتی لەگەڵ گوێ نەدان بە باری مرۆڤ. ئەم چەشنە گۆڕانە، سەرەنجام، ئەو دیاردەیە دەرسکێنێ کە لە سۆسیۆلۆجیا بە «بەجێمانی شارستانییانە» ناسراوە. ئێریك فرۆم، (وەکو دەروونناسێك) لە بارەی هۆکانی ئەم دیاردەیەوە دەنووسێ:

ئەگەر دۆخە دەرەکییەکان بەشێوەیەکی وا بگۆڕێن کەچی دی لەگەڵ کەسێتی کۆمەڵایەتی پێشوو نەگونجێن، ئەو (بەجێ مانێك) ڕوو دەدات کە زۆرجار ڕۆڵی کەسێك دەگۆڕێت بۆ ئەوەی ببێتە توخمێکی هەڵوەشێنەر نەك سەقام گیر، ببێتە دینامێت نەك تۆێکی کۆمەڵایەتی، کە جاران وابوو.[17]

هەموو ئەو گۆڕانانەی باسمان لێوەکردن، چ بە جەستەو چ لەلایەنی دەروونییەوە ویلی لەناو مەنجەڵە گەورەکەی خۆیدا پرووکاند. ئەو گۆڕانانە هەمیشە مێشکی داگیر دەکەن و هەرگیز لێی ناگەڕێن گەشە بکات. جا بەم چەشنە ئەو خۆی بە نامۆیی و بێکەسایەتی دەبینێتەوە، چونکە لە کۆمەڵگایەکی ئاوا پڕ پیشەسازی قورس دا، ژیان بێتام و ئاڵۆز دەبێ و پەیوەندی مرۆڤیش ئەوەندە وردو لێك هەڵوەشاوە دەبێت تا ڕادەیەك کە مرۆڤەکان دەبنە «نمرە کە نە قورسی و کەسێتییان دەبێ جگە لەوەی کە کڕیار، یان سەرباز یا ماشین گێڕن...»[18]

کۆمەڵگای (مردنی دێوەرەیەك) هەر هەمووی دەردەدار بووە چونکە دزیو سۆزانییەت و چەوساندنەوە بریتین لە ئەدگارە هەرە زاڵەکانی. هەر ئەوەشە وا لە مرۆڤی هەستیار دەکات ببێتە پشت تێکراو و وای لێ دەکات هەمیشە لەناو چەنگی بێزاریو نامۆییدا بێت. هەر ئەم واقیعە بوگەنەشە وا لە بیف دەکات (وەکو کریسی پاڵەوانی شانۆیی هەموو کوڕم بوون) هەست بکات کەسێکە نامۆیە لە کۆمەڵگاکەی. هەر بۆیەش ئەو ڕەخنەیەکی زۆر توندو تیژ ئاراستەی ئەو بارە نامرۆڤانەیە دەکات:

بیف: باشە.. دوای جێهێشتنی ئامادەیی ئەوا شەش حەوت ساڵێکم بەسەر برد تەنها بۆ ئەوەی بتوانم خۆم پێبگەیەنم. بە چەندن پیشەی جیاجیام تاقی کردەوە، هەر لە نووسەری بارکردنی پاپۆڕەوە بگرە تا دێوەرەیی و چەندین پیشەی تریش. ئاخۆ چۆن ژیانی وا بێ سوود نەبێ، وەرە بە درێژایی ڕۆژ لە قرچەی گەرمای هاوین دا لە نوێن کاربکەی! یا هەموو ژیانت بە کۆمەك کردنی کەل وپەل، یا کوورك بوون لەسەر تەلەفۆن یا مامەڵەکاری بفەوتێنێ! ئازاری پەنجا هەفتە بکێشی تەنها بۆ ئەوەی دوو هەفتە پشووت بلرێتی، لە کاتێك دا کە بە حەزرەتی ئەوەوەم کراسەکەم داکەنم و لەعو دەشتە بەرهەڵ دایە بژیم و کەس نەبێ فرمانم پێبکات. لەپاڵ ئەم دەردەسەریەش دا، وەرە بەتەمای ئەوە بێت دوا ڕۆژێك بۆ خۆت دابین بکەی؟

[پەردەی یەکەم، ل ٢٤ ـ ٢٥]

بیف کەم حەز بە سەرکەوتنی ماددی دەکات. ئەو مرۆڤێکی تەریکە لەناو دونیای ئیش و کارداو بێزی لەو قوشمەجورجانێی حەڵکە شێتەکەی کۆمەڵگایەکەیەتی، کە باوکی دەپەرستێ. لە جیاتی ئەوە ئەو مرۆڤێکی ئایدیالیستەو جوانی سروشت دەپەرستێ. ئەو لەلای میللەردا «سیستەمی خۆشەویستی دەنوێنێ کە دژی یاسای سەرکەوتنە»[19] بۆ پتر ڕوون کردنەوەی ئەو خاڵە، پێویستە بۆ ئەو بۆنەیە شتێك لە شێللی بخوازینەوە: «خۆشەویستی لەژێر باری کۆت و زنجیران دەژاکێ، چونکە نەژادی خۆشەویستی سەربەستییە.»[20] خۆشەویستی، بەو مانا هەرە فراوانەی کە هەیەتی، مانای خۆشەویستی گشتی و مرۆڤایەتییە کە دوژمنی ئەو ڕۆحە درندەو دوژمنانەی پێش برکێکاری ڕژێمی سەرمایەدارییە. دوای ئەوەی بیف لەوە دەگات کە هەموو بەهاکانی باوکی «ساختە»و «درۆن» هەر کە ئەوان بەهایان لەگەڵ ڕاستی ئەو کۆمەڵەی ئەو تیایان دا دەژی بەرامبەر یەك ڕادەگرێت، سەرەنجام بیف ئامۆژگارییەکانی باوکی دەربارەی سەکەوتن لە ئیش و کارو دێوەرەییدا ڕەت دەکاتەوە. هەرچەندەش ئەو پشت دەکاتە ژیانی شار لەپێناوی هی گوند، کەچی هێشتا ئەو نیگەران و بێ ئارامە چونکە هەست بەوە دەکات ئەو لەو ڕێیەوە ژیانی خۆی بەفیڕۆ دەدات:

بیف: (تووڕەییەکەی لە زێدەبوونە): هاپ، پێش جەنگ، هەر کە ماڵم

جیٚهێشت، نزیکەی بیست تا سی پیشەی هەمە چەشنم بەسەرکردەوە، کەچی سەرەنجامی هەمووان هەروەك یەکتری بوون و هەمان شتیشم لە کۆتایی هەریەکێکیان دا هەست پیٚدەکرد تا . . . بەرەومال بگەڕێمەوە. ئەو کێلگەیەی کە تێیدا کار دەکەم، ئیٚستا لەویٚ بەهارە، بڕوانە؟ نزیکەی یازدە جوانووی لیٚیە هیچ دیمەنێك لەوە جوانتر نییە کە ماینێك بینیو جوانوویەکی ساوای لەبەربیٚ. ئیٚستا لە تکساس بەهارەو ئاووهەواش فێنکە، هاپ. هەر کاتەی بەهار ڕوو لە شوێنێك دەکات کە منی لیٚیە، خودای گەورە! لەپڕ هەست بەوە دەکەم کە بە هیچ ناگەم! ئەوە چ دۆزەخێکە من تێی کەوتووم! هەفتەی بۆ بیست و هەشت دۆلاری بیٚوەچ لەبەر ڕەوە ئەسپانم. ئەوا تەمەنم گەیشتە سیو چوار سال، پێویستیشە دوا ڕۆژێك بۆ خۆم دابین بکەم. ئا هەر ئەم هەستەشە بەرەو مال پالم پیٚوە دەنێت. ئیٚستاکەش نازانم لیٚرە چی بکەم؟ . . . هەموو دەم هیوام وابوو کە ژیانی خۆم بەخۆڕایی نەدۆڕێنم! بەلام هەر کە دەگەڕێمەوە ئیٚرە، بۆم ڕوون دەبێتەوە کە هەرچییەکی کردوومە تەنها دۆڕاندنی ژیانم بووەو بەس. [پەردەی یەکەم، ل٢٥]

هەلوێستی بیف هەلوێستیکی تاکەکەسی نییە، چونکە لەو هەلوێستەیدا هاوبەشە لەگەل سەرتاپای (نەوەیبیت)ی [٢١] پەنجاکان کە لە مەنگی کۆمەلگاکەیان بیٚزار ببوون و هیچ هەستیان بە جەرگ سوزی بەرامبەر بە مەسەلە گرینگەکانی ژیان نەدەکرد. ئەمەش یاخی بوونێك بوو لە ڕووی ئەو خراپییە کۆمەلایەتییانەی لەناو کۆمەلگاکەیان هەبوو. بەم پیٚیە، ئەم هەلوێستە بریتییە لە ئەنجامێکی ڕاستەوخۆی ئەو (کەلێنە نەوەییەی) لەنێوان گەنج و پیران پەیدا ببوو. [٢١] کە ئەمەش دەبێتە هۆی پەیدابوونی کێشەیەکی بیٚکۆتایی لەنێوان دەوەلام هاتنی هەریەکێك لەو دوو نەوەیە بەرامبەر بە ژیان و واقیع:

بیف: ویلی، نە من پێشڕەوی خەلکیم و نەتۆش، تۆ مازووکەری کون لە پاشۆلی بوویو وەك هەموو خەلکیتر فڕیٚ درایەتەسەر گوفەك. من سەعاتی بە دۆلارێك کاردەکەم، ویلی! حەوت ناوچە گەڕام و نەم توانی لەوە زیاتر بەدەست بهێنم. تاقەدۆلارێك خۆ تیٚم دەگەی. . وانییە؟ لەوەو پاش چیتر دیاری ناهێنمەوە مال و دەبیٚ تۆش چیتر چاوەڕێی ئەمە نەکەی. خۆ تیٚگەیشتی؟

[پەردەی دووەم، ل ١٥٣]

دووەم کوڕی ویلی کە هاپییە، ئەویش بەزیوە، بەلام ئەو خەون بینێکی گەورەترە لە براو باوکی. ئەو «هەرگیز بڕیاری نەداوە ڕوو بکاتە ڕووخان و بەرەنگاری ببێتەوە. بۆیەش زیاتر شێواو و شلەژاوە، بەلام لەڕوالەتدا زۆر لەخۆڕازییە» (پەردەی یەکەم، ل٢١) کەچی ناتوانێت لە ئیش دا لەگەل خەلکیدی پێش برکیٚ بکات، بەلام لە سێکس دا پێش برکیٚیان دەکات، یان خۆی بەهێزی جەستەیی هەل دەکێشیٚو دەلێت دەتوانێت پشتی هەر کەسێکی فەرمانگەکەی بشکێنیٚ. ئا بەم چەشنە، ئەو ناتوانێت سەرکەوتوو بێت و بەسەر پەیژەی کۆمەلایەتیدا هەل گەڕێت، بەلام لەجیاتی ئەوە «دەیە دزو ئافرەتان بۆ خۆشییەکی ساتەوەختی دەدزێت و خەیالی سەرکەوتنیش بە دروو دەلەسە دەدزێت.» [٢٢] سەربارەی ئەوەش، هاپی بەرتیل وەردەگرێو خۆی لە ئیش دەدزێتەوەو هەمیشە تا بنا گویٚ لە پلان دانان نقوم بووە. تا خەلکیدی لە خشتە ببات. بەکورتی، دارمانی ڕەوشتیی خێزانی ویلی شان بەشانی دارایی و کۆمەلایەتییان دەڕوات سەرەنجام، هاپیش وەکو باوکیو برای دەبێتە نێچیرێکی بیٚدەستەلاتی تەنیاییو وەڕەسی:

هاپی: . . . بەلام نازانم من بۆ چ نەعلەتییەك کاردەکەم. زۆرجار لە ئاپارتمانەکەی خۆم دادەنیشم و کاتیٚ بیر لەو کرێیە دەکەمەوە کە دەیدەم، ئەقلم لەسەردا نامێنیٚ. کەچی هەمیشە ئەو ئارەزووەم بووە، ئاپارتمانی خۆم، ئوتومبێل و کۆمەلە ئافرەتێك. بەلام هێشتا هەر دەلێم: نەفرەت لەم ژیانە بیٚ چونکە هەست بە تەنهایی دەکەم. [پەردەی یەکەم، ل٢٦]

تووڕەو ورە ڕووخاو بە هۆی بەزین و بیٚهێزییەکەی، هاپی ڕۆحێکی شەڕخوازانە لە هەموو ئەو کەسانە هەل ڕەگرێت کە لە پلەو پایەدا لە سەرووی ئەوەوەن، جا بەم شێوەیە ناتوانێت پەیوەندی لەگەل کەس بکات:

هاپی: . . . زۆرجار لەنێو کۆگادا دەمەویٚ کراسەکەی بەرخۆم دادڕم و ئەو بەڕێوەبەرە فەرمەسۆنەی کۆگا بدەمە بەرکولەمست و لەپێستیدا وردی بکەم. مەبەستم وایە، کە دەتوانم هەموو ئەوانەی نێو کۆگا وردبکەم و تێکیان بشکێنم. . . من فەرمان لەو بۆرە پیاوانە، لەو زۆلانە وەربگرم! چیتر نە توانام دا نەماوە دان بە خۆم دا بگرم.

[پەردەی یەکەم، ل٢٧]

وەك پڕکردنەوەیەك بۆ نەبوونی توانای پێش برکیٚ، هاپی هەول دەدات کە بەسەر بیٚهێزییو سەرلیٚشێواویدا زال بێت بە هۆی لەخشتەبردنی دەزگیرانی گەورەکانی. پاش ئەوەی ورەیان دەڕوخەینیٚ، بەجیٚیان دیلیٚ. ئەو ئەو ڕۆحە سادییە وەك میکانیزمی ڕاکردن لە دەست تەنیاییە تاکە کەسانەکەی تیٚ پەیدا دەبێت: [٢٣]

هاپی :- ئەو (چارلۆت)ەی ئەمشەو لەگەلم بوو مارەی براوەو پاش پێنج هەفتەیتر دەگوازرێتەوە. . . .

بیف: . . . . بەس گالتەو فشەفش بکە.

هاپی :- بیٚگومان، دەزگیرانەکەی بۆ جیٚگری بەڕێوەبەری کۆگا هەل بژێرراوە. نازانم مەزنێتی ئەو لە چیدایە؟ لەوانەیە توانای پێش برکیٚی ئەو لە هی من زیاتر بێت. بەلام هەر چۆنێك بیٚ بردم و خراپم کرد. لەگەل ئەوەش دا ناتوانم وازی لیٚبهێنم و ئەوە سێیەمین کەسە کەوای لیٚدەکەم، توخوا ئەمە کارێکی پووچ نییە؟ سەرەڕای ئەوەش لە ئاهەنگی زەماوەندەکەیان ئامادە دەبم. . ! (بە پەستییەوە، بەلام پیٚدەکەنیٚ) پیاوی وەك من نەدەبووایە بەرتیل وەربگریٚ. . . کەچی ناوبەناو خاوەن کارگەکان سەد دۆلارێکم پێش کەش دەکەن، تا لە کاروباری بەپێش یەکتری کەوتن دا ڕێگایان بدەم. بڕوانە من چەند دلسۆزو دەست پاکم، بەلام بە هۆی ئەو

کیژە بێز لە خۆم دەکەمەوە، چونکە من ئەو کیژەم ناوێ کەچی هێشتاش هەر دەیبەم و لەگەڵی‌دا ڕادەبوێرم.

(پەردەی یەکەم، ل٢٩)

هاپی هیــچ بەزەیی‌و دڵنـەرمی بەرامبـەر باوکی نی‌یـە. ئەو مرۆڤێکی زۆر خۆپـەرست و گەمـژەیـە؛ هەمــوو ئاواتی ئەوەیـە کە «ئـاپـارتمـانی خۆی‌و ئوتمبێلێك و کۆمەڵێك ئافرەتی هەبێت.»

(پەردەی یەکەم، ل٢٦)

ئەو ئاوا خۆی بە قەپێلکی ژیان بەستۆتەوە. هەر بەم شێوەیە، لەلای ئەو سێکس مەسەلەیەکی گرینگترە لە ژیان و مردنی باوکی. ئەو تەنانەت ئامادەیە کە باوکی بەجێ‌بهێڵێت بۆ خۆی لەناو چەشمەی خواردنگاکەدا وڕێنە بکات لەپێناوی دوو سۆزانی‌دا وێڕای ئەوەش، ئەو لەو جۆرە کەسانەیە کە دەتوانێت هەموو چەشنە پەیوەندی‌یەك لەگەڵ باوکی‌دا بسڕێتەوە:
هاپی:ـ نەخێر، ئەوە باوکم نی‌یە، تەنها ناسیاوێکە.

(پەردەی دووەم، ل١٣٢)

هەندێ ڕەخنەگر، لەمانە ڕۆبێرت وو. کۆریگان وا دەڕوانن کە سێکس ڕۆڵێکی یەگجار بەهێزی هەبووە لە هەڵوەشاندنەوەی خێزانی لۆمان. (٢٤) نە هەر گفتوگۆیەکی فەلسەفیانەدا ئەگەر تەنها پەنجە بۆ دیاردە درێژ بکرێ‌و بنچینەی مەسەلەکان پشت گوێ بخرێ، ئەوە بە پێشەکی دەست پێ‌کردنێکی ناتـەواو دەدرێتـە قەڵـەم. هەمـان شتیش دەربـارەی بیـرۆکـەکـانی کۆریگـان دەچەسپێ. چونکـە سێکـس هۆیـەکی ڕاستـەقینەی هەڵوەشاندنەوەی خێزانی لۆمان نی‌یە، بەڵکو سێکس بریتی‌یە لە دەربڕین لەو گیروگرفتانەی کە ویلی‌و بیف و هاپی لە ناخەوەڕا هەڵ دەلووشێ. ئەوەی ڕاستی بێت، هۆی سـەرەکی ئەو گیـروگـرفتـانـە بریتی‌یـە لە زۆرانبازیی نێوان هەبوون و نەبوونەکان. پاش ئەوەی کە باری قورسی هێـزە کۆمـەلایـەتی‌یـەکـان خێـزانی لۆمان دەڕەتێنێ، ئەوان هەست بە نامۆیی‌و پەل وپۆ شکاوی دەکەن. سەرەنجام، ئەو نامۆیی‌یە نیگەرانی‌و هەست بەخود سڕانەوە لەلایان دەخولقێنێ. جا ئەوان دەست بە سێکـکاری دەکەن بۆ سەپاندنی خودی خۆیان و هێورکردنەوەی نیگەرانیان.

ئەو شانـۆی‌یـە تەنهـا دەربـارەی چەرمـەسـەری‌و مردنی ویلی لۆمان نی‌یە. ئەوەی ڕاستی بێت لێـرە باس باسی چەرمـەسـەری‌و مردنی هەمـوو بنـەماڵەی لۆمـانـە. هەر یەکـەیـان بەنـاو تاقی‌کـردنەوەی مردنێکی بەکاوەخۆدا دەڕوات. ڕاستـە. . لە شانـۆیی‌یـەکـەدا تەنیـا ویلی لۆمـان بەجەستە دەمرێت، کەچی ئەوەی ڕاستی بێت، هەموو ئەوانی دی لەناو بارێکی مردنی ڕۆحی‌دان هەر کە دەبینن ئەو ئەو هێـزە کۆمـەلایـەتی‌یـانـەی کاریـان تێ‌کـردوون پەل وپـۆی شکاندوون. بەڕاستی، ویلی بەناو هەردوو ئەزموونی مردن دا دەڕوات.

تاقە کەسێك کە ئاگای لەو گێژاوەیەی ویلی بووبێت (لیندا)ی خێزانیتی، ئەو بەشـداره لە هەمـوو چەرمـەسـەری‌و ئازارەکـانی. هەرچـەندە دەزانێت کە مێردەکەی هەوڵ دەدات کە خۆی بکوژێ، وێ ناتوانێت ڕێی لێ‌بگرێت. هەر ئەو زانینەشە کە هەموو ژیانی پڕی ترس و نیگەرانی هەمیشـەیی دەکات:

لیندا: من شـەرم لە خۆم دەکەمەوە. چۆن دەتوانم ئەوەی بەبیر بێنمەوە؟ هەموو ڕۆژێك دەچمە کوورخانێ‌و پارچە لاستیکەکە لێ‌دەکەمەوە. بەڵام هەر کە دێتەوە ماڵ لەجێی خۆی دادەنێمەوە. چۆن دەتوانم بەم چەشنە ڕووشکێنی بکەم؟ نازانم چی‌بکەم؟ هەموو ڕۆژێك دەستم لەسـەر دڵمە، ڕۆڵەکانم. من دەزانم چی بە مێشکی‌دا دەی.

[پەردەی یەکەم، ل٦٩]

ئەم شانۆیی‌یە پڕاوپڕی گیروگرفتی خێزانە. هەر ئەندامێك گلەیی لەوی‌تر دەکـات و ئەوی‌دی لەبـەر بەزینی خۆی تاوانبـار دەکـات. ویلی ڕووی دەمی گازانـدەو ڕەخنـە دەکـاتـە هەردوو کوڕەکـانی چونکـە بەزیـون. هەروا ئەو بە دڵڕەقی لەگەڵ لیندا ڕەفتار دەکات لەو کاتانەی هەست بەدڵتەنگی دەکات. لینـدا ڕەخنـە لە بیف و هاپی دەگـرێت لەبـەرئەوەی باوکە دارزاوەکەیان پشت گوێ خـستووە. کەچی بیف ئەو تاوانە دەخاتەملی هاپی، وێڕای ئەوەش، ئەو هۆی بەزینی خۆی دەخاتە ملی باوکی:

بیف:ـ بۆیــەکـا بە هیـچ نەگـەیشتم، چونکـە تۆ ئەوەنـدەت پف دام تا وات لێ‌کردم خەڕۆو قەپۆز بەرز بم و نەتوانم فەرمان لە کەس وەرگرم! جا ئەمە تاوانی کێ‌یە؟

(پەردەی دووەم، ل١٥٢)

مرۆڤ دەتــوانێت چوار ساتی پڕکێشــەی چڕ لەو شانــۆیی‌یـە هەست پێ بکات. سێ لەمانە لەنێوان ئەندامانی خێزانی ویلی ـ ن، بەڵام چوارەمیان لەنێوان ویلی‌و هاوارد واگنەرە ـ خاوەن کارەکەی. لە ئەنجامی ئەو کێشانەدا خێزانی لۆمان پەرەبەپەرە دەبێ‌و پەیوەندی‌یەکان دەپچڕێن.

یەکەم کێشە لەنێوان لینداو هەردوو کوڕەکەی دەقەومێ. لیندا گازاندەیان لێ دەکـات بەوەی کە ڕێـزی باوکیـان ناگـرن و گوێی پێ‌نادەن. هەردووکیان لەبەردەم دوو ڕێگا دادەنێ: یان دەبێ باوکیان خۆش بوێ‌و بەڕێزەوە ڕەفتاری لەگەڵ بکەن، یان دەبێ هەتاهەتایە ماڵ بەجێ‌بهێڵن. چونکە ویلی «تەنها بەلـەمێکی بچـووکـەو بەدوای بەندەرێکی پڕ ئاسایش دا دەگەڕێ تا لەنگەری تێدابگرێ.» [ل٨٨]

جا بۆیـە داوایـان لێ‌دەکـات کە وەك پێـوستـە گوێی پێ‌بـدەن دەنا ژیانی ئەو دەکەوێتەبەر مەترسی:

لیندا:ـ من ناڵێم باوکتان پیاوێکی مەزنە. ویلی لۆمان نە هەرگیز پارەیەکی وەدەسـت هێناوە، نە هەرگیز ناوی لەسـەر لاپەڕەکانی ڕۆژنامە چاپ کراوەو نە هەرگیـز بۆتـە پیـاوێکی ئەوەنـدە بەنـاوبـانـگ تا ناوی وەك بروسکە بە هەموو لایـەك دا بڕوات. بەڵام هەر هیــچ نەبێ خۆ مرۆڤێکــەو شتێکی یەگجــار ترسناکیشی لێ چاوەڕێ دەکرێ. جا پێوستە ئاگامان لێی بێ‌و نەیەڵین وەك پیرەسەگێك بەرپێتەوە نێو گۆڕ. دەبێ ئاگامان لێی بێ. دەبێ زۆر ئاگامان لێی بێ. . .

(پەردەی یەکەم، ل٦٤)

لینـدا هۆیـە ڕاستـەقینـەکـانی سـەرلێ‌شێـوانی ویلی دەر دەبـڕێ‌و یەکســەر بە

چەوساندنەوەی بێ ئەندازەی کۆمپانیاکەی دەبەستێتەوە، لەگەڵ نەبوونی لێک تێگەیشتن لەنێوان خۆی و کوڕەکانی:

لیندا: - لەم ژیانەدا پیاوی بچووکیش وەك پیاوی گەورە تووشی ماندووبوون و هیلاکی دەبێ. ئەوە نزیکەی سی و شەش ساڵە لەو کۆمپانیایەدا کار دەکات و بەچەندان ناوچەی نەزانراوی گەورە گەورەی بۆ دۆزیونەتەوە کەچی ئێستا کە پیرو کەنەفتە بووە مانگانەکەیان لێ بڕیوە.

- - - - - - - - - - - - - - - - - - - -

بیف: ئەو زۆڵە بێ چاوو ڕوانە!

لیندا: گوایە ئەوان لە کوڕەکانی خۆی خراپترن؟ کاتێ گەنج بوو، پارەیەکی باشی بەدەست دەهێنا بەدیداری دڵ خۆش بوون. کەچی ئێستا ئەو برادەرو کڕیارە کۆنانەی کە یەگجار خۆشیان دەویست و ڕێزیان دەگرت و لە کاتی ناخۆشیی‌دا بە هانای دەهاتن، هەموویان مردوون، یا خانەنشین کراون...

هەموو ڕۆژێ نزیکەی حەفت سەد میل دەبڕێ و کە دەگەڕێتەوە ئیر کەس هەر ناشی ناسێتەوە، تەنانەت کەس بەخێرهاتنیشی ناکات. ئاخۆ دەبێ چ بە مێشکی کەسێکی وادا بێ کە ڕۆژێ حەفت سەد میل ببڕێ و بگەڕێتەوە ماڵێ بەبێ ئەوەی بایی پوولێك بفرۆشێ؟ ئاخۆ بۆ پیاوێکی وا کڵۆڵ و بێ هێزو دڵتەنگ لەبەر خۆیەوە قسە نەکات؟ بۆ؟ بۆ لەبەرخۆیەوە نەدوێ کە دەچێتە لای چارلی تا هەموو هەفتەیەك پەنجا دۆلاری لێ قەرز بکات و وا پێشان بدات کە ئەوەندەی فرۆشتووە؟ تاکەی ئەمە وا بڕوات؟ تاکەی؟ خۆ دەبینن لێرە وەستاوم و شتێکی ترسناکی لێ چاوەڕوان دەکەم؟ کەچی تۆ پێی دەڵێی تۆزقاڵێك دەماری پیاوەتی تێدا نی‌یە؟ ئەو پیاوەی کە تاقە ڕۆژێك بۆ سوودی ئێوە نەبێ کاری نەکردووە؟ کەی دەبێ میدالیای سەربەرزی ئەو ڕەنجەی وەربگرێ؟ ئەوە پاداشتیەتی!! - کە لە تەمەنی شەست و سێ ساڵی ڕوو وەربگێڕێ و ببینێ و ئەو منداڵانەی کە تەنانەت لە ژیانی خۆیشی خۆشتر دەویستن هەریەکە بوونەتە خوێڕییەکی بێ کەڵك و هیچ و پووچ و..

[پەردەی یەکەم، ل ٦٥ - ٦٦]

ئەو کێشەیە بە بەڵێنێك و ئاواتێك لە بیفەوە دادەمرکێتەوە، هەر کە بڕیاری ئەوە دەدات کە لە شار بمێنێتەوەو بچێتە دیدەنی بیل ئۆلیفەری کۆنە خاوەن کاری و خاوەنی کارگەی کەل وپەلی وەرزشی تا داوای قەرزێکی دە هەزار دۆلاری لێ بکات. بەڵام ئەم ئاواتەش خەونێکەو بەرناگرێ.

دووەم کێشە کە کاریگەرییەکی گەورەی لەسەر چارەنووسی ویلی هەیە لەنێوان ویلی لۆمان و هاوارد واگنەرە. ویلی کە پتر لە (٣٤) ساڵ بۆ کۆمپانیای واگنەر وەك دیوەرەیەکی وڵات گەڕ ئیشی کردووە، ئێستا پیرو کەنەفت بووە، ماندوو و داڕزاوە. ئەو داوا لە هاواردی سەرۆکی دەکات لە نیویۆرك ئیشێکی پێ بدات و لە سەفەرکردن بیبوورێت. وەڵامی ئەو داوایەی بەم چەشنە دەدرێتەوە: «ڕۆڵە، من ناتوانم خوێن لە بەردێکی وشك و برینگ بگرم...» (پەردەی دووەم، ل٩٥) جا ئەو هیچ گوێ ناداتە ناڵەی خەمماوی ئەو مرۆڤەی کە هەموو ژیانی خۆی تەرخان کردووە بۆ خزمەت کردنی کۆمپانیاکەی. لەلای ئەو، جیاوازی‌یەك هەیە لەنێوان هەستی مرۆڤایەتی و ڕێ و ڕەسمی ئیش. ئا بەم چەشنە بە ویلی دەڵێ: «بەڵام دەبێ ئەوە بزانی کە شۆل شۆڵە.» (پەردەی دووەم، ل٩٣) ویلی هەوڵ دەدات کە هەستی مرۆڤانەی هاوارد بجوڵێنێ، لەلای هاواردێك کە هەستی مرۆڤانەو دڵنەرمی تەنیا مانای پارەو پول و سەنت و دۆلارە. بەم جۆرە، ویلی زۆر بە ناڕەوایی ڕیسوا دەکرێ و کەرامەتی ژێر پێ دەنرێت بە پا بێ بەزەیی‌یەکانی ماددەپەرستێك. هەر ئەم هەستەشە کەوا لە ویلی لۆمان دەکات هیبتریانە بە ڕووی هاوارد بتەقێتەوەو داوای مافی ڕەواو کەرامەتی بزرکراوی خۆی بکات:

ویلی: ... چەندان گفت و بەڵێن لەسەر ئەم مێزە دراوە! نابێ پێم بڵێی دەمەوێ خەڵکی ببینم. من سی و چوار ساڵی ژیانم لەو کۆمپانیایەدا داناوە، هاوارد. ئێستاش پارەم نی‌یە مانگانەی تەئمینەکەم بدەم. تێبگە! مرۆڤ میوەجات نی‌یە کاکڵەکەی بخۆی و پەلکەکەی فڕێ بدەیت! (پاش کەمێك وەستان) جا تۆزێك ئاگادار بە! باوکت لە ساڵی (١٩٢٨)دا کاری باش بوو، لەبەرئەوەی سەرجەمی فرۆشتنی هەفتەیەکم سەدوحەفتا دۆلاربوو.

(پەردەی دووەم، ل٩٥)

لەلای هاوارد، ئەو ڕابردووەی ویلی باسی لێوە دەکات **هیچ مانایەکی نی‌یە**، چونکە وەکو چەوسێنەرێك، ئەوەی لەلای ئەوەوە **گرینگە سەرکەوتنی** ماددی‌یە نەك ژیان و مردنی مرۆڤێك. جگە لەوەش، **لەلای هاوارد ویلی پتر** نی‌یە لە ماکینەیەك کە بەکارهێنراوەو تێك چووەو **تێ هەڵدراوە.**

لەلای ویلی ئاسۆ تاریکترو بەدبوم تر دەبێت. **بەپێچەوانەی ئەو ئاواتە** بەرزەی ئەو بە بیفی هەبوو کە هەمیشە وەك مرۆڤێکی بەردڵان و خۆسەپێنی دەبینی، **پولێك لە بیل ئۆلیفەر بەدەست ناهێنێ. بەم شێوەیە، میللەر** ئامادەمان دەکات بۆ دیتنی دیمەنی خواردنگا کە لوێدا خەون و ڕاستی، قەپێلك و ڕاستەقینە ڕووبەڕووی یەك دەوەستن. ئێستاکە ویلی دەرکراوە ڕیسواو و ورە ڕوخێنراوە بە ڕەفتارە دڵڕەقانەکەی هاوارد، ویلی تروسکەیەکی ڕوناکی نابینێت بێجگە لە پرۆژەی بیف. هەروا بیف - یش دەترسێ کە دەزانێت باوکی دەرکراوە. ویلی چاوەڕوانی هەواڵی خۆش لە بیفەوە دەکات، کەچی بیف - یش دەیەوێ ویلی لەناو قوڕو لیتەی خەونی ئەمریکی لەبارەی سەرکەوتن بهێنێتە دەرو بۆ تاقەجارێك و هەتا هەتایە ڕۆشنایی بخاتەسەر ڕاستی خۆی و خێزانەکەی. بەڵام ویلی هەرگیز ماوەی ئەوەی نادات، لەجیاتی ئەوە ناچاری دەکات کە درۆ هەڵ ڕێژێ.

ئا لەو ساتە سامناکەی کێشەکەدا، کاتی ڕابردوو و کاتی ئێستا لە مێشکی ویلی‌دا یەك دەگرنەوە. ئەو هۆی بەزینی بیف بە ڕووداوێکەوە گرێ دەدات کە لە (ئوتێلی بۆستن) قەوماوەو وا بیر دەکاتەوە کە بیف دەتوانێت مرۆڤێکی سەرکەوتووی لێ دەربچێت، بەڵام ئەو خۆی ئەوەی ناوێت، تا بەم شێوەیە تۆڵە لە ویلی بکاتەوەو وای لێ بکات هەست بکات ئەو هۆی بەزینێتی. کەچی بیف هەوڵ دەدات ئەوە ڕوون بکاتەوە ئەو بەزیو نی‌یە تا تۆڵە لە ویلی بکاتەوە، بەڵام لەبەر ئەوەیە کە ناشێ مرۆڤی بێ پارە لە کۆمەڵگایەکی وا

جیـیمێ سـەرکەوتوو بێت.

لەو ساتەی چزووی رووداوێکی رابردوو گاز لە ویلی دەگرێ کە لەگەڵ سو ـیمك لە ـ ئوتێلی بۆستن ـ بوو، کێشەکە لە ویلی‌یەوە دەگوازرێتەوە بۆ ھمی. بیف گازانـدە لە ھاپی دەکـات چونکـە باوکی پشت گوێ خسـتووە. ھمی ـ یش، لەبەر ئەوە بەرگری لە خۆی دەکات و بە بیف دەڵێت: «ئەو حۆی ھەموو جار ماڵی بەجێ ھێشتووە.»

[پەردەی دووەم، ل١٣٢]

ـو کێشـــەیــە ئەو ساتــە کۆتـایی پێ‌دێت کە ویلی لە چەشـمـەی خواردنگـا ـحێ‌دەھێڵرێ بۆ ورێنەکردن و ئەوانیش (بیف و ھاپی) لەگەڵ سۆزانی‌یەکان ـدەکەن بۆ باوەشی دونیای نەرم ونیانی سێکس.

ـناو ئەو جیھـانـە دڵـرەقـەدا، ویلی دەزانێ کە ھیـچ رێگـایـەك نی‌یە بۆ ـعرـمزبوون لەو گێژەنە، ئەو دەزانێت کە خۆی چ وەك باوك، چ وەك دیوەرەو چ وەك مێرد مرۆڤێکی بەزیوە، چونکە ھیچ کەسێك ھەرگیز ئەو بیرۆکانەی یـکرێت کە پێی فرۆشراوە ھەر بۆیەش ویلی «لەفرۆشتنی کەل وپەل... ـەکـەوێتـە فرۆشتنی خۆی، جا سـەرەنجـام ئەویش بۆتـە کەل وپـەلێـك وەك کەل و پەلەکانی‌دی کە لە وەختێك دا وەك کەل و پەلێکی ئابووری فڕێ ـعدرێت.»(٢٥) بەم چەشنـە دەگـاتـە ئەو ئەنجـامـەی کە تەنھـا پارەیـە بتوانێ حێزانەکەی لە رووخانی یەگجارەکی رزگار بکات. سەرەنجام بڕیار دەدات کە خۆی بکوژێ‌و پارەی مـسۆگەرگردنی ژیانی ـ کە بیـسـت ھەزار دۆلارە ـ بۆ یـف بەجێ بھێڵێ تا لەوەوە دەست بە ئیش بکات. نزیکەی ھەر لە ھەمان ـتیش دا بیف وابیـردەکـاتـەوە کە ھەر خۆیـەتی ھۆی ھەمـوو کێشەکانی ناو حێزانەکەی‌و لە ئاکام دا بڕیاری ئەوە دەدات ھەتا ھەتایە ماڵ بەجێ‌بھێڵێ. ـمە دەگەیەکی ترسناکە بۆ ویلی کە بڕیاری ـ داوە خۆی بۆ بکاتە قوربانی، چونکە ویلی وا بیر دەکاتەوە کە بیف نایەوێت سەرکەوتووبێت تەنھا بۆ ئەوەی ـۆلـەی لێ‌بکـاتــەوەو بەم چەشنـــە ریسـوای بکـات. ھەر ئەم لێـك تێـك ـەگەیشتنەشە بەرەو کێشەیەکی یەگجار چڕوپڕی نێوان ئەو دووەمان دەبات:

ویلی: تۆڵە، تۆڵە ھۆی رووخان و بێ‌کاری تۆیە. کاتێ دەڕۆیت و ئێرە جێ دێـڵی، لەبیـــرت بێ کە بەدەستی خۆت ئاگــرت لە ماڵی خۆت بەردا. کاتێ بە رێبـواری رێگـا چۆڵـەکـان دەگـری‌یە بەر، یا بەتەنیایی لە ھەندەران دادەرزێی لەبیرت بێ کە بە خۆت ماڵی خۆت کاول کردو نەوێری ئەو تاوانە بخەیتە ئەستۆی من!

(پەردەی دووەم، ل١٥٠)

ویلی ھێشتا خۆی ھەڵ دەخلەتێنێ‌و ھێشتاش ھەر ھەموو بڕوای وایە کە سـەرکـەوتن لەسـەر توانـای کەسـایەتی‌و ئیشکەری دەوەسـتێـت نەك جۆری ئەو رژێمەی کە لە سایەی‌دا دەژیت. کەچی بیف، بە چەشنی کریس، ھێشتا لەسەر ئەوە ڕشتە باوکی بەرەو تێ‌گەیشتنێکی قووڵ ببات؛ ئەوەی تێ‌بگەیەنی کە ھەر کەســـەی ئامــادە نەبـێت خەڵکی بخلەتێنێ‌و ئازادی خۆی پێ‌شێـل بکـات و ببێـتــە پارچــەیـەك لە ماکـینــە گەورەکــەی رژێم. ناتــوانێت سەرکـەوتـوو‌بێت. لەو زۆرانبـازی‌یـەی ئەو دوو ئەڤـانی‌یەدا (ارادة)، بیف بە باوکی دەڵێت کە ئەو بەو بیرۆکە درۆزنانەی کە رژێم پڕوپاگەندەی بۆ دەکات ھەڵ خلەتاوە. ھەر لەبەر ئەوەشە باوکی بەوە تاوانبار دەکات کە ھەر ئەو بوو ئەو بیرۆکە مرۆڤ فریودەرانەی دڵۆپاندۆتە ناو سەریان:

بیف:ـ ئەو پیاوە نازانێ ئێمە کێین؟ دەبێ بزانی ئێمە کێین!...

تەنانەت دە خولەکیش لەو ماڵە راستیمان نەگوتووە!

- - - - - - - - - - - - - - - - -

بۆیـەکـا بە ھیـچ نەگـەیشتم، چونکـە تۆ ئەوەنـدەت پف دام تا وات لێ‌کردم خەڕۆ و قەپۆز بەرزبم و نەتوانم فەرمان لە کەس وەرگرم! جا ئەمە تاوانی کێ‌یە؟

- - - - - - - - - - - - - - - - -

بابە، دەرزنە پیاوێکی وەك من دە پوول دەھێنێ، تۆش ھەروا.

ویلی:ـ دەرزنە پیاوێکی وەك من دە پوول دێنێ! نەخێر! من ویلی لۆمانم و تۆش بیف لۆمانی!

- - - - - - - - - - - - - - - - -

بیف:ـ بۆ ئەو خەونە فریودەرانەت فڕێ نادەیت پێش ئەوەی شتێکی سامناك رووبدات؟ (پەردەی دووەم، ل١٥١ ـ ١٥٤)

کاتێـــك بیف ھەست بەوە دەکـات کە ھیـچ رێگـایـەك نی‌یـە بۆ گۆڕینی شەختــەبــرواکـانی (dogmas) ویلی، دلێ پێ‌دەسـوتێ‌و بۆی دەگـریت. ئەو گریـــانـــەی بیف، لەلای ویلی نیشـــانـــەیـــەکی دی دڵنیـاکـردنـە لەوەی کە ھەرچی‌یـــەکی ئەو بیـــری لێ‌دەکـــاتـەوەو بڕوای پێ‌یـە ڕاستن. ھەر بۆیـەش دەست بەجێ بڕیـاری خۆکـوشتن دەدات، تا پارەی مـــسۆگـەرکـردنی ژیـانی (تأمين الحياة) بۆ بیف بھێڵێت.

خۆکوشتنی ویلی، ھەرچۆنێك بێت، زۆر پرسیار دەوروژێنێ:

ئایـــا ئەوەی ویلی نارەزاییـــەك بوو لە دژی پێش برکێی مرۆڤ فەوتێن لەنـاو دونیـــای سەرمـــایـــەداری پڕ چەوســـانـــەوەدا؟ یا خود ئایـا ئەوە بریتی بوو لە قوربانی‌دانی نەوەی کۆن بۆ نەوەی نوێ؟ ئایا ئەوە مزگێنی‌یەك بوو کە کەوتنی خەونی ئەمریکی‌و بیروباوەڕە کۆنەکان دەردەخات؟ ئایا ئەوە ئەمە دەسەلمێنێ کە ئەو خەونانە رۆح وێرانکەرن؟ ئەو پرسیارانە بەبێ وەڵام درانەوە بۆ بینەران بەجێ‌دەھێڵرێ، تا ئەوان ھەر کەسەو ئەنجامێکی رەوشتیانەیان لێوە ھەڵ ھێنێ.(٢٦)

مردنی ویلی نەیتـــوانی کێشـــە جۆربـــەجـــۆرەکـــانی ناو خێـــزانـــەکـەی دابمرکێنێتەوە، چونکە تەنانەت کاتێك خێزانەکە لەسەر گۆڕەکەی کۆ بوونەتەوە بۆ خواحافیزی کردن لە مردووەکە، جارێکی‌دی کێشەکە لەنێوان بیف و ھاپی ھەڵ دەچێتەوە لەسەر بەھاکانی باوکی‌و بڕیاری دوارۆژی خۆیان:

بیف: خەونەکانی درۆ بوون. ھەموو خەونەکانی ھەڵە بوون.

- - - - - - - - - - - - - - - - -

ھاپی:ـ رۆڵە، دەبێ بۆ تۆو خەڵکی‌تر بسەلمێنم کە ویلی لۆمان لە رێگای

هیــچ دا نەمــرد. ئەو خاوەنــی خەونــێکــی یەگــجــار گەورەو مەزن بوو. تاقەخەونێك. بۆ ئەوەی پیاوێکی زۆر بالآت لیٚ‌دەربچیٚ. ئەو لەم هەوارە تیٚ‌کۆشاو خەباتی کرد، ئەمەش هەر هەمان هەوارە کە دەبیٚ سەرکەوتنی تیادا بەدەست بهێنم.

(سەردولکەیەك، ل ١٦٠ ـ ١٦١)

بەم شێـوەیـەی دەبینین خێـزانی ویلی دادەرمیٚ‌و هەر یەکـە لە ئەنـدامـانی ڕیگایەك لە ژیان هەڵ دەبژێریٚ کە مـسوگەر نییە. بیف بڕیاری گەڕانەوە بۆ ڕۆژ ئاوا دەدات کەچــی هاپــی بڕیــار دەدات لە شار بمێـنێـتــەوەو تا ئەو «تـەلیٚـسمـە»ی سـەرکـەوتن بشکێنیٚ، لینـداش بەسـەر لیٚ شێـواوی دەمێنێتەوە چونکی «تیٚ‌نــاگــات» (ل ١٦٢) بۆچی ویلی خۆی کوشت. سـەرەنجـام، هەمـان هەواو کەشی زۆرانبـازی کە شانـۆیی‌یەکەی پیٚ‌کرایەوە، جارێکی‌دی هەموو خەون و پلانەکانی ئەو کەسە داروخاوانەی دەخاتە بەر هەڕەشە هەر کە «قـوللەی نووك تیـژی ساختمـانـەکـانی دەوروبـەری خانـووەکـە بە ناخی ئاسمان دا هەڵ دەچن.» (ل ـ ١٦٢)

پەراوێزوتێبینی

---

1 - See AristotLe, On the Art op poetry, (penguin Bookn, I 965).

٢ ـ ئارثـەر میللەر، مردنی دێـوەرەیـەك، لەبـڵاوکراوەکانی دەزگای ڕۆشنبیریی کوردی (بــەغــدا ـ ١٩٨٤)، وەرگــێــڕانـی: ئازاد حەمــە شەریـف. هەر لیٚ‌وەرگــرتنێکی دیـو نمــوونــەی دەقی شانـۆیی‌یــەکــە لەم نووسینــەم دا دەست نیشان کردنی ژمارەی لاپەڕەکانی ئەم دەقە کوردی‌یە یە.

3 - Geraid WeaLes, «Arthur MiLLer; Man and His Image» in The CrucibLe; Text and Criticism (ed.) GeraLd Weales CMiddLesex; Penguin Boors, 1978) p. 336.

٤ ـ زاراوەی «خەونی ئەمریکی» دوای کۆتایی هاتنی جەنگی یەکەمی جیهان هاتە کایەوە. ئەو کاتەی کە زوربەی ئەمریکی‌یەکان بەشی خۆیان لەو سالە پڕ خێرو هاتانەدا پیٚ‌بڕا بوو تا ڕۆژانی قەیرانی گەورە. ئەو هات و هەبوونی‌یە لەناو ڕۆمانـسەکانی ئەلگیر هۆراشیۆ ڕێچکەی خۆی کردبۆوە کە دەبینین هەموو کەسێك دەتوانێت دەوڵەمەند بێت بەهۆی ئیشی چاك و هەوڵی تاکە کەسی. بەم پیٚ‌یـە، ئەو خەونـە «وێنـەی کۆمـەڵگـایـەك دەخـاتـە مێشکـەوە کە هێشتا سەرکەوتن بەهۆی تاکە کەسی ئەوەندە شتێکی ئاسانە بۆ پیاوێکی ئاسایی وەك چۆن وابـوو لە ڕۆژە بەرهـەڵـداو پڕ لە جەربـەزەکـاری‌یەکانی سـەدەی ڕابردوو ؛ئێستـاش دەتـوانیت بە حەزەوە ئاوڕ لە بەهـا سادەو ساکـارەکـانی ئەو ڕۆژانە بدەیتــەوە، یان ڕووبکــەیتــە پێشــەوە بۆ دەردەست کردنی هەل و ڕێکـەوت بەهەمان هێزو توانا لە بارودۆخی ئێـستادا، تا ئەو ڕادەیەی تەنانەت پرۆژەی سەربـەخـۆی پوخت و ڕێـك خەلاٚتی بردنـەوەی پیٚ دەبـەخشریٚ‌و بارودۆخی ژیانێکی چاك بۆ تاك و خێزان دەڕەخسیٚ‌و هەروا ڕەنگیشە تێرو تەسەلی لە کۆمەڵەدا دەردەست بکرێت.»

Dennis WeLLand, MiLLer; Astudy of his pLays, (London; Eyre Methuen, 1976) p.39.

5 - Arther MiLLer, «The Bored and VioLent» Harpers .VoL 225 No. 1350. (No Vember, 1962). p.52.

6 - See pul BLumberg, «Work ALienation in the PLays of Arthur MiLLer» American QuarterLy, pp. 2gg - 300.

7 - Arther MiLLer, «IntroducLiOn» to Arther MoLLer's CoLLected PLays, p.23.

8 - Korn Horny, The Neurotic persohality of our time, (London; RoutLedge and Kegan PauL, Ltd. 1957) P. 288.

9 - Henry Popkin, «Arther MiLLer; The strange Encounter, » The Sewanee Eeview, VoL. LXVIII, No. I)winter, 1960« P.52.

10 - RonaLd Hayman, Arther MiLLer, P. 27.

11 - Arthur MiLLer, «The Bores and the VioLent», PP. 55 - 56.

١٢ ـ ئێــریــك فرۆم سـەرنـجی خۆی دەربــارەی نامــۆ بوون بەم چەشنــە دەردەبڕێت: مەبەست لە نامۆ بوون ئەو جۆرە ئەزموونەیە کە کەسێك خۆی وەك نامۆیەك دەبینیٚ. دەتوانین بڵێین ئەو لە خۆیشی بۆتە بیگانەو خۆیشی وەك چەقـی ئیش و کارەکــان نابیـنێت ـ بەڵکــو ئیش وکــارو سـەرەنجــامی ئیش وکـارەکـانی لیی دەبنـە خودان و گویٚ ڕایـەڵیـان دەبێت، بگـرە تەنانەت دەشیان پەرستێت.

12 - Erich Fromm, The Sane Society, (New York: HoLt, Rinehart, and Winston, 1965) P.120.

13 - Arthur MiLLer, «Introductio» to Arthur MiLLer's CoLLected PLays, PP. 29 - 30.

14 - See Arthur MiLLer, «On SociaL PLays» Introductio to Aview from the Bridge, (New York: The Viking Press, 1955) P.10.

15 - RonaLd Hayman, Arthur MiLLer, P.30.

16 - Robert Hogan, Arthnr MiLLer, (Minnea poLis: Univsity of Minnesota press, 19614« P.22.

17 - Erich Fromm, The Sane Society, P.81.

18 - Arthur MiLLer, «On SociaL PLays» P.8.

19 - Arthur MiLLer, «Intraduction» to Arthur MiLLer's CoLLeted PLayr, P.36.

20 - Percy Bysshe sheLLey, «Nales on Queen Mab», The ConpLete poeticaL Worirs of Pevcy Bysshe SheLLey, (ed.) Thamas Hutchinon (Newyork: Oxford University press, 1945) P.806.

٢١ ـ نەوەی بیت: دەتوانین بڵێین ئەوانە ناوکی بزووتنەوەی هیپی یەکانی ئەورووپا بوون. زوربەی هەرە زۆریان گەنج بوون. بە کوڕوکچیانەوە لە ڕەوشتە کۆن و داڕزاوو بارە مەندە بوگەنەکەی کۆمەڵەکەیان بێزار بوون. هیچ بڕوایەکیان بە پەیامداریتی نەبوو، چونکە دیتیان کە پەیامداریتی باوك و باپیرەیان لە قوڕ بەسەری (نسکۆو تەنگوچەڵەمەی ئابووری ساڵانی سی یەکان و جەنگی دووەمی جیهان و هەزار کۆستی تر شتێکی چاکی لێ نەکەوتەوە. جا هەر بۆیە دروشمی ئەوانە یاخی بوون بوو لە ڕووی شتی کۆنینەو (پیرۆن) کە باوکیان بەدڵ دەیان پەرستن. دروشمێکی تریان ئەوە بوو: کات ڕابوێرەو چێژ لە جوانیو خۆشیی ژیان وەرگرە.

22 - Irving Jacobson, «FamlLy Dreamts in Death of a saLesman, «Americam Literature, VoL. 47. No.2. (May, 1975) P.253.

23 - RoLLo May, The Meaning of Anxiety, PP.182- 182.

24 - Robert W. Corrigan, «The Achievement of Arthur MiLLer» in Arthur MiLLer: Acolectio of Critical Essays, (ed.) Rpbert W. Corrigan (Englewood cliffs: prentice - Hill, Inc., 1978) P.310.

26 - See Brooks Atuison, «Review of Death of salerman», NewYork Times, section 2. (February 20, 1949) P.1.

تێبینی: ئەم نووسینە بەشێکە لە نامەی ماجستێرەکەم کە لە ساڵی ١٩٨٣دا لە زانکۆی بەغداد پێشکەشم کرد

ارثر ملر والتراجيديا الأجتماعية

آزاد حمد شريف
ماجستير في اللغة الانكليزية

تنقسم هذه الدراسة الى قسمين:

يبحث القسم الاول في تعريف عام للتراجيديا وعناصرها كما جاء في النصوص الأغريقية وخاصة عند ارسطوطاليس في كتابه فن الشعر. وبعد ذلك يستعرض الباحث عناصر التراجيديا الأجتماعية وجوانب التشابه والأختلاف بين هذا النوع من التراجيديا والترجيديا الكلاسيكية (الأغريقية). وهذه بحد ذاتها تشكل مدخلاً الى مفهوم التراجيديا الأجتماعية عند آرثر ملر وخاصة في مسرحيته «موت بائع متجول».

يحلل البـاحث في القسم الثاني تحت عنوان فرعي «تفكك العلاقات العائلية في مسرحية «موت بائع متجول» اسباب سقوط عائلة ويلي لومان ـ بطل المسرحية من وجهة نظر اجتماعية. ونستنتج بأن «الحلم الأمريكي» و «المنافسة» التي نراهما في هذه المسرحية من الأسباب المهمة التي أدت الى سقوط وحرمان وشعور باليأس عند ويلي لومان وابنائه. كتعويض نفسي لهذا الحرمان انهم يبحثون عن شاطىء الأمان في الجنس والسرقة، ولكن شتان مابين توقعاتهم وواقعهم الأجتماعي. فمن خلال محاولاتهم الدؤوبة للنجاح وسقوطهم في نهاية كل محاولة نرى كل الشرور الأجتماعية والسلبيات الموجودة في المجتمع. لذا نلمس هنا وهناك بأن الكاتب المسرحي الشهير ارثرملر يعبر بطريقة ضمنية بأن هذا المجتمع بشكل عام مريض وبحاجة الى التغيير والا فان المجتمع في طريقه الى الأنهيار وان مصير أفراده هو السقوط والضياع.